

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název školy	Základní škola a Mateřská škola Tatenice
Číslo projektu	CZ. 1.07
Název šablony klíčové aktivity	Inovace a zkvalitnění výuky v oblasti ICT
Vzdělávací oblast	Jazyk a jazyková komunikace
Vzdělávací období	3.
Předmět	Český jazyk
Téma hodiny	Počátky a rozvoj česky psané literatury
Označení	VY_32_INOVACE_13_Počátky a rozvoj česky psané literatury
Vyučující	Mgr. Michal Oblouk

POČÁTKY A ROZVOJ ČESKY PSANÉ LITERATURY

13. – 14. STOLETÍ V ČESKÉ LITERATUŘE

OBDOBÍ ZESVĚTŠTĚNÍ LITERATURY

(poč. 13. – pol. 14. stol.)

1) duchovní lyrika

Ostrovská píseň – o Kristově vtělení a vykoupení lidstva

Kunhutina modlitba – dcera Přemysla Otakara II.

Spor duše s tělem – hádka o to, kdo je odpovědný za hříchy, které spáchá tělo za života a pro které je duše posmrtně souzena

2) světská rytířská epika

Alexandreis

3) kroniky

Dalimilova kronika

ALEXANDREIS

- ❑ veršovaný rytířský epos z přelomu 13. a 14. století
- ❑ oslava makedonského krále Alexandra Velikého
- ❑ starověký námět převeden do středověku, děj přiblížen českému prostředí (rysy Přemysla Otakara II.)
- ❑ zachovalo se 9 zlomků (3500 veršů) – třetina
- ❑ autor neznámý
- ❑ forma – pravidelný osmislabičný verš + mravoučná trojverší spojená jediným rýmem

DALIMILOVA KRONIKA

- kronika tak řečeného Dalimila
- nejstarší česká veršovaná skladba o českých dějinách (do r. 1314) z poč. 14. století
- neznámý autor, označení Dalimila je asi historický omyl
- obsahuje 106 kapitol
- je namířena proti cizácké vládě v Čechách, varování proti přívalu němectví
- forma – bezrozměrný verš (nepravidelný počet slabik), prostý styl, hovorový jazyk

OBDOBÍ DEMOKRATIZACE LITERATURY

(pol. 14. – poč. 15. stol.)

- doba krále Karla IV. (1316 – 1378), Praha jeho sídlem a nejvýznamnějším středoevropským městem
- syn Jana Lucemburského a Elišky Přemyslovny
- byl čtyřikrát ženatý, měl deset dětí (mj. Václav IV. a Zikmund Lucemburský)
- zasloužil se o politický i kulturní rozvoj Čech
- r. 1344 založeno pražské arcibiskupství
- r. 1348 založena Karlova univerzita
- r. 1356 vydána Zlatá bula
- autor vlastního životopisu – **VITA CAROLI** (psán latinsky, autobiografie + náboženské i morální úvahy)

ČESKY PSANÁ LITERATURA

1) legendy

Legenda o sv. Prokopu – o životě opata

Sázavského kláštera, podle latinské předlohy

Vita maior, oslava slovanské liturgie,

jednoduchá forma

Život sv. Kateřiny - pro svou pevnost ve víře

byla nepřáteli umučena, náročná forma,

psána osmislabičným veršem

ČESKY PSANÁ LITERATURA

2) rytířská epika a zábavná próza

Tristan a Izolda – milostný epos o osudové lásce

Trojánská kronika – o trójské válce, vyšla v Plzni r. 1468 jako první tištěná kniha u nás (prvotisky = inkunábule)

3) světská lyrika

- lyrické milostné písně **Stratilat' jsem milého,**
Dřevo se listem odievá, Měj se dobře,
srdéčko, Závišova píseň

ČESKY PSANÁ LITERATURA

4) sociální satira a žakovská tvorba

- anonymní

Píseň veselé chudiny - s ironií a vtipem vypráví o chudobě nejnižších vrstev

Podkoní a žák – satira ve formě sporu, žák a podkoní se hádají v hospodě o tom, kdo má lepší společenské postavení a koho má společnost ve větší úctě, vše vyvrcholí rvačkou, přicházejí na to, že oba si nemají mnoho co závidět

HRADECKÝ RUKOPIS

- soubor satir z 2. poloviny 14. stol., veršovaný, autor je neznámý, rukopis byl nalezen v okolí Hradce

Desatero kázanie božie - autor, pravděpodobně z chudší vrstvy, zde útočí na všechny hříšníky

Satiry o řemeslnících a konšelích - jedná se o 7 krátkých satir, autor útočí na řemeslníky (řezníky, pekaře, ševce, kováře, lazebníky a sladovníky) a na městské úředníky (konšele), vytýká jim přestupky a hrozí peklem

Bajka o lišce a džbánu - autorem je neznámý měšťan, jediná původní staročeská bajka (o lišce, která chce utopit džbán, ale sama při tom zemře)

ČESKY PSANÁ LITERATURA

5) filozofující próza

Tkadleček - rozmluva básníka, kterého opustila milá, s Neštěstím, zamýšlení se nad smyslem života

6) alegorie

SMIL FLAŠKA Z PARDUBIC

Nová rada – zvířecí alegorie, zvířata radí lvovi, jak má vládnout, satira na to, jak všichni šlechtici prosazují u dvora své zájmy

VZNIK DRAMATU

- původně součást církevních obřadů

MASTIČKÁŘ

- dochované jen ve zlomcích
- český překlad latinské velikonoční hry (nejstarší české středověké drama)
- hrdina příběhu je podvodný lékař – prodavač mastí (Severin), který za pomoci ženy a dvou sluhů prodává „zázračné“ masti
- děj je umístěn do prostředí typického středověkého trhu (tři Marie kupují masť k balzamování Kristova těla)

ZDROJE

- http://cs.wikipedia.org/wiki/Dalimilova_kronika
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_IV.](http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_IV)
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Literatura_doby_Karlovy